

"מפרי הארץ"

"שלמלי עצרת"

"אני ואתם שלמוז יחד"

ילקוט פרשת פנחס: שמיני עצרת מאי ניהו, כל שבעת ימי החג ישראל עסוקים בקרבנותיהם של אומות העולם, וכיון שיצאו שבעת ימי החג **אמר הקדוש ברוך הוא לישראל עכשיו אני ואתם נשמח יחד**, ואינו מטריח עליכם הרבה אלא פר אחד וכו'. וכיון ששמעו ישראל כך התחילו מקלסין להקב"ה ואומרים, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, א"ר אבין ועדיין אין אנו יודעים במה לשמוח, אם ביום אם בהקב"ה, **בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בר, בר בתורתך בר בישועתך.**

זוהר מתורגם: שכתוב (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, שהרי היום הזה מהמלך הוא בלבדו, שמחתו עם ישראל. משל למלך שהזמין אורחים, והשתדלו עמם כל בני היקלו. אחר כך אמר המלך: עד כאן אני ואתם התעסקנו כלם באורחים, והקרבנות על שאר העמים בכל יום, מכאן והלאה אני ואתם נשמח יום אחד. זהו שכתוב ביום השמיני עצרת תהיה לכם. **לכם, להקריב קרבנות עליכם. אבל אורחי האמונה נמצאים במלך תדיר, וביום של שמחת המלך, כלם מתכנסים עמו ונמצאים. ועל זה כתוב עצרת, תרגומו: כנוס.**

זוהר מתורגם: למלך שהזמין אהובו לסעודה עליונה שעשה לו ליום רשום. אהוב המלך הרי יודע שהמלך רוצה בו. אמר המלך, כעת אני רוצה לשמח עם אהובי, ואני חושש שכאשר אני בסעודה עם אהובי, יכנסו כל אותם פקידים ממנים וישבו עמנו לשלחן לסעד סעודת השמחה עם אהובי. מה עשה הקדים אותו אהוב מינים של ירקות ובשר שורים והקריב לפני אותם פקידים ממנים לאכל. אחר כך ישב המלך עם אהובו לאותה הסעודה העליונה מכל עדוני העולם. **ובעוד שהוא לבדו עם המלך, בקש ממנו כל צרכיו ונתן לו, ושמח המלך עם אהובו לבדו, ולא התערבו אחרים ביניהם. כך ישראל עם הקדוש ברוך הוא. לכן כתוב ביום השמיני עצרת תהיה לכם.**

רמב"ם: השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, **וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב"**, וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושוטה, ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה, וכן דוד מלך ישראל אמר "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני", ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר "המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'".

משנה ברורה: (סי' תרס"ט) כתב מהרי"ק בשם ר"ה רב האי גאון בשורש ט' יום זה רגילים אצלנו לרקד בו אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קילוסים לתורה וכו' ולכן יש להתאמץ בזה לרקד ולזמר לכבוד התורה כמו שכתוב גבי דהע"ה מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ד' וכ"כ משם האר"י ז"ל **והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מרקד לפני הס"ת בכל כחו.**

שפת אמת: **אבל שמיני עצרת הוא חיי עולם הבא. והוא החיים המיוחד לישראל שהתורה עיקר חיינו.** וזה עצרת כי התורה היא חיות הפנימיות רק שנתלבש במעשה בראשית. וחיי עוה"ז רק חיצוניות ולכך צריך הגנה וסוכה. שהיא העדות שהקב"ה מעיד עלינו כי עיקר חיינו התורה וחיי עוה"ב. וז"ש בזוה"ק שהיא צילא דמהמנותא כמש"ל. אבל שמ"ע שהוא ממש חיי עוה"ב כנ"ל לא צריך הגנה וצל הסוכה רק הוא בחי' סוכה ממש. ואפשר זהו שארז"ל יתובי יתביין אף שאין יושבין בסוכה נק' כך כנ"ל

ובגמ' ומד' עשה לי סעודה קטנה כו'. הנה השי"ת נותן חיות לכל הנבראים אף שאין בכח הנבראים לקבל הארת הקדושה. רק ברחמיו מצמצם קדושתו להשפיע חיות לכל. **אבל בני"ו מיוחדים לקבל הארה מעצמם ע"י שכנס"י דביקים בו ית'.** וזהו נקרא סעודה קטנה שממשיכין החיות בקטנות כמ"ש פרשה קטנה שגופי תורה תלויים בה הוא בכל דרכיך דעהו. והיא תורה שבע"פ המשכות חיי התורה במעשה בראשית והטבע ג"כ. וזהו עצרת שהוא עפ"י מדה וגבול לקבל מאמרו ית' שאין גבול וסוף כלל. [אני זוכר הלשון כראוי. אבל פי' הדברים עפ"י מ"ש שמש ומגן ה' אלקים. ובחי' שמש למעלה מהטבע ורק בדרך רחמיו. לכך גם לאומות נמשך כי ממנו הכל. ובני"ו מיוחדים לבחי' אלקים עפ"י דין ומשפט והוא בחי' מגן. והוא בחי' ימי המעשה ויום שבת קודש שמייוחד לישראל והבן מאוד]. וכתוב עצרת תהי' לכם. הוא לעצור הלכם להיות ג"כ רק להשי"ת:

שמחת תורה הוא לשמוח במה שמקבלין דברי הקדוש ברוך הוא. כי עיקר פי' תורה הוא הלימוד מה שלא ידע עד עתה. ואף כי פשוט הידיעה נותן שמחה. אבל בני"ו שמחין בביטול ידיעתם רק לדבר ה' אף שאין מובן להם. וכל תורה צוה לנו להיות דבקינ ובטלין לחיות התורה. מורשה אחז"ל אל תקרי מורשה אלא מאורסה. וגם ארז"ל אינו ירושה לך. ודאי מי שהוא בכלל ישראל בודאי נאמר מורשה. אבל אין האדם יכול לבוא אל בחי' זו רק כשמתקין עצמו להיות בטל לכנס"י כמ"ש קהלת יעקב. **וכפי היגיעה זוכה ג"כ בדרך ירושה ומתנה.**

"גויל עולבת גויל יום טוב"

סגסג
"מפרי הארץ"

הלכה

ו' האם יוצא ידי חובה בערבה שנוטל בלולב?

תשובה: מחלוקת אבל אם הפריד הערבה מהאגודה בנפרד יוצא. (עיין בסימן תרס"ד)

ז' האם צריך לנענע את הערבה?

תשובה: יש עניין לנענע. (עיין בסימן תרס"ד)

ח' האם צריך לגנוז את הערבה?

תשובה: אין צריך לגנוז אבל לא לנהוג בה מנהג בזיון. (עיין בסימן תרס"ד)

שמחת תורה

א' טעה ואמר ביום שמחת תורה במקום יום שמיני העצרת אמר יום חג הסוכות?

תשובה: מחלוקת וישמע לכתחילה חזרת הש"ץ ואם לא אינו חוזר.

ב' האם מותר לרקוד ביום שמחת תורה?

תשובה: מצווה לרקוד לכבוד התורה.

אורו זי"ם

הושענה רבה

א' כמה ערבות צריכים ליטול בהושענה רבה?

תשובה: מעיקר הדין די בערבה אחת ולכתחילה ג' ויש שנהגו ה'. (עיין בסימן תרס"ד)

ב' האם יש עניין לטבול במקווה בליל הושענה רבה?

תשובה: כן ועדיף לפני הלימוד. (עיין בסימן תרס"ד)

ג' כמה שיעור הערבה?

תשובה: ג' טפחים. (עיין בסימן תרס"ד)

ד' האם צריך לקשור את הערבות?

תשובה: יש בזה מנהגים, והמנהג הרווח הוא לקשור. (עיין בסימן תרס"ד)

ה' כמה חבטות צריך לחבוט?

תשובה: מעיקר הדין מספיק פעמיים שלוש ויש שנהגו חמש על הרצפה ועוד על הכלים להסיר העלים. (עיין בסימן תרס"ד)

"וישכר באהליך"

אור החיים: שמח זבולון וגו'. הגם שבענייני עולם הזה בכללות אין לשמוח בהם דכתיב (קהלת ב') ולשמחה מה זה עושה, אמר הנביא שזבולון ישנו בשמחה הגם ביציאתו מבית המדרש לסחורה, והטעם כדי שיתקיים יששכר באהלו כאומרו ויששכר באהליך:

עוד ירצה לפי שאין אדם יודע ביציאתו לסחורה אם יצליח אם לא עד שיחזור מוצלח, לזה אמר לזבולון שמח מעת יציאתך כי בודאי שתצליח, והטעם כיון שיששכר באהליך שליח מצוה אתה לזון לומדי תורה, וכינה אהל יששכר לזבולון כי הוא הבונה אהלו:

או ירצה באהליך כינוי ליששכר, ואמר לשון אוהל, לב' סיבות, אחד שאין עושין עיקר בעולם אלא ישיבת עראי ועיקר דירתם הוא בית עולמים, ב' כינוי למאהיל עליהם שהיא השכינה שנקראת אהל, הגם שעוסקים בסחורה עליהם, נאמר (תהלים פ"ה) צדק לפניו יהלך וגו'

העמק דבר: שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך. לעולם זאת על ישראל, בשעה שיוצאים למלחמה מייחדים אנשים לתורה ולתפלה, כל היום שיוצאים עם הלוחמים לאהלי השדה, וכדאיתא ברבה ר"פ מטות שבמלחמת מדין לקחו י"ב אלף לתפלה, ושם שנו חרב לשונם בקול תורה, וכדאיתא במגילה ד"ד במלחמת עי מיד וילן יהושע וגו', ואמר ר"י מלמד שלן בעומקה של הלכה, והיינו משום שצוה הקדוש ברוך הוא אז לשום אורב, היינו עצה למלחמה, על כן לן בגבורת מלחמתה של תורה. וזהו ברכת משה, שמח זבולון בצאתך למלחמה, ויששכר באהליך. באהלי המחנה שעל שדה המלחמה עסוק בתורה ותפלה, דיששכר בעצמו לא היה בעלי מלחמה עד בא דוד כמש"כ בברכת יעקב לבניו, אבל הלכו עם זבולון לתורה ולתפלה.

"מפרי הארץ"

סימן ע'

בעניין: מי הם הפטורים מק"ש.

א: היה עוסק בצרכי ציבור ועבר הזמן, מה יאמר כשהוא בשעה ד' ומה יאמר אחר שעה ד', ומה דינו לאחר חצות?

תשובה: בשעה ד' יאמר יצי"מ וברכות קר"ש ותפילה אחר שעה ד' רק תפילה ואחר חצות רק יציאת מצריים.

ז: בהנ"ל – מ"ה כשכונתו לשם ממון, כשכונתו לש"ש וגם לשם ממון, ומ"ה אם יש שם אחר שישתדל?

תשובה: לשם ממון חייב, גם וגם פטור ואם יש שם אחר שישתדל חייב.

ח: התחיל לאכול שעה או רבע שעה קודם עלות השחר – האם צריך להפסיק לק"ש כשיעבור הזמן, וכשלא יעבור?

תשובה: כשיעבור יפסיק לכו"ע וכשלא יעבור מח' ולהלכה צריך להפסיק בכל גוונא.

ט: מה הדין כשהתחיל במלאכה קודם זמן ק"ש ומ"ה כשהתחיל אחר שהגיע הזמן?

תשובה: י"א שאי"צ להפסיק ולהלכה בכל גוונא צריך להפסיק לקרא.

י: כל הנ"ל האם כשישאר זמן או כשלא ישאר ומ"ה כשיפסיד תפילה בציבור?

תשובה: כשלא ישאר זמן לכו"ע צריך לקרא, ולא יחשוש לתפילה בציבור.

א: האם אישה חייבת [או שראוי שתאמר] בברכות השחר, בפסוקי דזמרה, בברכת יוצר אור, בק"ש, בברכת אמת ויציב, בתפילת י"ח, בסמיכת גאולה לתפילה?

תשובה: ברכות השחר חייבת, בפסוקי דזמרה חייבת וצ"ע, בברכת יוצר אור פטורה, בק"ש פטורה וראוי שתאמר, בברכת אמת ויציב בתפילת י"ח ובסמיכת גאולה לתפילה חייבת.

ב: בדברים שפטורה מהם האם רשאית לברך?

תשובה: רשאית.

ג: האם קטן חייב בק"ש, בתפילה, בברכות ק"ש – כשהגיע לחינוך וכשלא הגיע?

תשובה: כשלא הגיע לחינוך פטור וכשהגיע לחינוך בקר"ש ובברכות קר"ש מחלוקת ולהלכה פטור וראוי להחמיר, ובתפילה חייב לכו"ע.

ד: האם חתן חייב בק"ש בזמן חז"ל ובזה"ז?

תשובה: בזמן חז"ל פטור וזמן הזה חייב.

ה: העוסק בצרכי ציבור – מ"ה התחיל לעסוק קודם זמן ק"ש, התחיל לעסוק אחר זמן ק"ש, האם יקרא פסוק ראשון ובשכמל"ו והאם יקרא כל הק"ש, במקום שקרא האם יצא י"ח?

תשובה: התחיל קודם זמן קר"ש יקרא רק פסוק ראשון ובשכמל"ו ואם התחיל אחרי הזמן יקרא הכל והפמ"ג מצדד שאי"צ להפסיק, ואם קרא הכל יצא יד"ח.

בנשיאות מרן הגרש"א שטרן שליט"א
רח' הרב קוק 1 בני ברק 0533107467
kolmoshasofer@gmail.com

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב נתן לבין שליט"א

שאלה: היה דין תורה בין ראובן לשמעון על איזשהו אתרוג, זה אומר שלי וזה אומר שלי, והבי"ד פסקו לטובת ראובן מחמת שהיה מוחזק, על פי הכלל של המוציא מחברו עליו הראיה. ועתה התעוררה השאלה האם ראובן יכול לצאת ידי חובה באתרוג זה, האם נחשב "לכם" או לא?

תשובה: הקהלות יעקב (יומא סוף סי' ג') הביא דברי האמרי בינה והגרע"א וצייד שם דיוצא בו ידי חובה, דהא כתב הכס"מ (פ"ו מביכורים הל"ד) דקיי"ל כמ"ד בסוכה לה. דלא בעינן דין ממון וסגי בהיתר אכילה, כאתרוג של מעשר שני לר"מ דמעשר ממון גבוה ואעפ"כ כשר משום דאית ליה היתר אכילה, וא"כ ודאי כשזכה על פי דין המוציא מחבירו עליו הראיה, ג"כ יוצא י"ח דהא אית ליה עכ"פ היתר אכילה.

וקשה, דהנה רבי שמעון בשערי ישר (שע"ה סוף"ט) כתב דמסתבר לו דזכייה של משפטי הממון, כוחה הוי כקנין דרבנן, וכל היכא שלא סמכינן על קנין דרבנן, ראוי ג"כ שלא לסמוך על זכייה של משפטי הממון. דהא בקנין דרבנן ג"כ כל אופני ההשתמשות ברשותו של הקונה, ואם אעפ"כ אין זה נחשב כדידי' לענין דאוי', ה"נ זכייה של משפטי הממון ג"כ אי"ז נחשב כדידי' מן התורה.

והנה גבי לכם דאתרוג, אי' בסוכה דף מו, דלא ליקני לולבא לינוקא דקני ולא מקני, וכתב הלחם משנה שנראה מדברי הרמב"ם דאיירי אף בקטן שכבר הגיע לפעוטות, ובקטן שהגיע לפעוטות אי' בגיטין (נט). דתיקנו חכמים שיהא מקחן מקח וממכרן ממכר, ואעפ"כ אי"ז מועיל ללכם דאתרוג, דבעינן קנין דאוי', וכן הוא במשנ"ב (סי' תרנ"ח סק"י) דלא סמכינן על קנין משיכה, די"א דקיי"ל דמשיכה היא קנין דרבנן דמן התורה מטלטלין נקנין בכסף. ולפי סברתו של רבי שמעון, יש ללמוד מזה, דה"נ בנידון דידן אין יכול ראובן לסמוך על מה שזכה במשפטי הממון, לענין לכם דלולב.

אך צ"ב מ"ט אינו נגרר אחר משפטי הממון, מאי שנא מהגמ' בב"מ ו: גבי מעשר בהמה דמי שזכה בבהמה על פי דין המוציא מחבירו עליו הראיה, מכניסה לדיר להתעשר עם שאר בהמותיו כאילו היא שלו בודאי, דדין מעשר בהמה נגרר אחר משפטי הממון.

והנה קושיא זו חוזרת על עצמה ביתר שאת וביתר עוז, על הדין שכתב המשנ"ב בסי' רמו סק"א בשם התוספת שבת, דבהמה ספק של ישראל ספק של נכרי, כגון ישראל שקנה בהמה מנכרי או מנכרי לנכרי, במשיכה לחוד או בכסף לחוד, דנחלקו בזה רש"י ור"ת (תוס' ע"ז ע"א. ד"ה רב אשי, י"ד ש"כ ו') אם קיי"ל כר' יוחנן או כר"ל והוי ספיקא דדינא, אזלינן לחומרא לענין שביתת בהמה. וקשה כנ"ל אמאי דין זה אינו נגרר אחר משפטי הממון, מאי שנא מהגמ' בב"מ ו: גבי מעשר בהמה דמי שזכה בבהמה על פי דין המוציא מחבירו עליו הראיה, מכניסה לדיר להתעשר עם שאר בהמותיו כאילו היא שלו בודאי, דדין מעשר בהמה נגרר אחר משפטי הממון. אך גבי דין שביתת בהמתו קשה במשנה תוקף, הא דין שביתת בהמתו יותר נגרר אחר דיני הממון משאר דיני התורה, והראיה דהא גבי שביתת בהמתו סגי בקנין פירות לכו"ע, כדאי' בע"ז דאי שכירות קניא א"כ מהני לשביתת בהמתו, ושכירות ודאי אינה יותר מאשר קנין פירות, והרי בעלמא קנין פירות הוא מחלוקת תנאים ואמוראים אי קנין הגוף או לא, ואילו גבי שביתת בהמתו די בזה. וביותר דקנין פירות דשכירות, לכו"ע אינה כקנין הגוף כיון דהיא רק על תשמיש מסוים ואינה כוללת את כל התשמישים כולם, ואעפ"כ אי שכירות קניא, גבי שביתת בהמתו סגי בזה, וא"כ עאכ"כ ראוי להיות הדין שיהא דין שביתת בהמתו נגרר אחר משפט הממון, ומה הביאור במשנ"ב שכתב להחמיר ולחוש, ולא להסתמך על מה שזכה במשפטי הממון.

והנה לפני שנדרש ליישב את המשנ"ב במקום ספק, ראוי בהקדם לבאר, באמת מ"ט שביתת בהמתו גרע משאר דיני התורה, דאי שכירות קניא, די בשכירות לנכרי בכדי להיפטר מאיסור דשביתת בהמתו? ואפשר שבזה יהיה פתח לתשובה, דקולתו חומרתו.

והביאור בזה כתב בשער ה' ריש פ"ט, דשביתת בהמתו קל משאר דיני התורה משום דשביתת בהמתו היא דין החפצא ולא דין הגברא, פי', שביתת בהמתו בשבת, אי"ז חובת הבעלים להשביתה, אלא דין הבהמה דבהמת ישראל ראוי שתישבות בשבת, וכולם מצווים בזה שלא להעבידה. ומכיון דהוי דין החפצא אינה תלוי בדין הבעלות והשליטה הכללית, אלא בדין השליטה שבהווה, ואם שכירות קניא, די בזה שמושכרת לעכו"ם בכדי שתיפטר מאיסור דשביתת בהמתו.

מעתה אפשר לפי"ז להוסיף עוד ליישב ולבאר את המשנ"ב, דאמנם מצד אחד שביתת בהמתו הוי קל דדי בדין השליטה על ההווה, אבל מאידך זה גם סיבה לחומרא דתלוי בעצם החפץ עצמו, ולא במי שבפועל משתמש. והנה זכייה בדין המע"ה, אע"פ שמשמש בה כבשלו לגמרי, מ"מ אכתי אי"ז חשוב קנין אלא רק זכות. מעתה י"ל דענינים התלויים בדין החפצא, תלויים בעצם הקנין ולא די בזכות השתמשות, אף שזכאי להשתמש כבשלו לגמרי בלי שום הגבלה, מ"מ קנין מיהא אינו.

לפי הנ"ל הכלל בזה הוא, דדיני החפצא אין נגררים אחר הכרעת המשפט ודיני הגברא נגררין אחר הכרעת המשפט. מעתה יש לחקור מהו דינא דלכם דלולב, אם דין החפצא או דין הגברא. ולכא' לולב אינו דין החפצא אלא דין הגברא, וצ"ע א"כ, דעולה לפ"ז דבר מענין מאד, דדינא דלכם דלולב, הינו דין בחפצא ודלא כמו שנראה לפו"ר, דהוי דין בהלקיחה, דאל"ה אמאי קנין דרבנן וזכייה דהמע"ה לא מהני בלולב.